

ABSE 09

– kommentarer

Dessa kommentarer är sammanställda som läshjälp till ABSE 09 och är inte att betrakta som avtalstext i händelse av tvist.

Stora delar av ABSE 09 är självförklarande och behandlas därför inte.

Insida sid 1

De organisationer som står uppräknade är de som äger ABSE 09 och beslutar om t ex. revidering och a-jourhållning. Men – alla som vill och finner det tillämpligt är välkomna att använda ABSE 09 i sina avtal.

Förord sid 2

Även om förordet inte är ren avtalstext så anges i förordet värdegrunder; varför dokumentet har tillkommit och yttersta syfte med användandet av det. Man kommer i tillämpliga fall att tolka ABSE 09 mot denna "portalavsiktstext".

Dokumentet kan användas där det passar; även om det ursprungligen utvecklats för de klassiska skogsentreprenaderna så kan den som vill och finner det meningsfullt hänvisa till ABSE 09 också i andra avtal.

ABSE 09 är en partsförhandlad överenskommelse; parterna har utifrån sina respektive intressen enats om en reglering som uppfattas som både rimlig och väl avvägd. Därför rekommenderas användare att inte göra avsteg från ABSE09. Om man trots allt väljer att göra avsteg ska man alltså förstå att den framförhandlade balansen i dokumentet kan rubbas. Dessutom ska man komma ihåg att texten är skapad som en helhetslösning; man ska vara uppmärksam på att avsteg på ett ställe i dokumentet kan skapa "håligheter" någon annanstans i dokumentet.

Man anger också tydligt att för att få så pass komplexa entreprenader som dessa att bli effektiva krävs dialog och samarbete parterna emellan.

Begreppsbestämningar sid 3

Begreppsbestämningarna har tillkommit för att skapa så entydiga avtalstexter som möjligt. Nedan kommenteras några begrepp ytterligare:

Fel och brist används ibland som synonymer, men i juridisk mening är det olika saker.

- **Brist** betyder att en del av en fullgjord entreprenad saknas d v s kopplat till mängd i någon mening. Brist går att komplettera med "ordinarie arbete". t e x ett hygge där en flik av objektet inte planterats. Om entreprenaden inte fullgjorts under kontraktstiden och det är orsaken till att en del av entreprenaden saknas, talar man i stället om dröjsmål d v s försening.
- **Fel** betyder ett felaktigt utförande d v s att entreprenaden avviker från entreprenadhandlingarna där resultatet antingen inte går att "rätta till" fullt ut eller som måste korrigeras med "speciellt arbete" i någon mening t e x felapterat virke eller kvarglömt virke under snö.

- **Entreprenaden** är hela åtagandet; t e x ett treårskontrakt på gallring och allt det arbete som inryms under kontraktstiden.

jämför med begreppet

- **Traktuppdrag**, är den "delmängd" av entreprenaden som utförs på en trakt. Till begreppet kopplas bl. a tidpunkten för avlämnande av entreprenaden och därigenom har begreppet också betydelse för hur länge entreprenören är ansvarig för fel eller brist i entreprenaden.
- Begreppet **trakt** används konsekvent i ABSE 09. Trakt likställs med begreppet objekt som förekommer i vissa regioner i Sverige. Bäst är att använda trakt, men ett avtal där det hänvisas till objekt går att översätta till trakt om avtalet ska tolkas enligt ABSE 09.

Kapitel 1 Omfattning

Kapitlet avgränsar omfattningen på entreprenörens åtagande och innehåller dessutom tolkningsregler

1 § är grundläggande och klarlägger att gränsen för entreprenörens åtagande är kontraktshandlingarna. Den viktigaste konsekvensen är att arbete eller material som inte omfattas av kontraktshandlingarna inte heller ingår i entreprenaden, om inte parterna särskilt kommit överens om detta. Man kan säga att kapitlet berättar något om "inför" avtalstecknandet. (jämför med kapitel 2 som handlar om det löpande arbetet)

3 § porträtterar upphandlingsprocessen så som den brukar gå till; de vanligtvis färskaste handlingarna (kontraktshandlingarna) gäller framför de äldre (anbudshandlingar och förfrågningsunderlag). ABSE 09 har tillmätts en hög status; bara i kontraktet går det att göra avsteg från ABSE 09.

5 § tydliggör det ansvar som alltid faller på den part som tillhandahåller information (oftast beställaren).

6 § och 7 § skall läsas med glasögon "inför" kontraktsskrivandet. Det säger sig självt att en entreprenör inte kan t e x ge sig ut och besiktiga varje enskild trakt. Skrivelsen i 6 § handlar alltså mer om de "större dragen" i entreprenaden (se def. ovan). Lämnar man ett anbud i Småland så måste man som entreprenör givetvis förstå de småländska förutsättningarna och i övrigt sätta sig in i "förhållanden som har betydelse för entreprenadens genomförande". På samma sätt förtydligar 7 § att entreprenör ska kunna fylla i eventuella glapp i information om förutsättningarna för entreprenaden med (en fackmans) normala antaganden.

9 § och 10 § handlar om tillstånd där beställare ansvarar för att utverka dem. Det kan vara på sin plats att i kontraktet komplettera innehållet i denna paragraf. T ex. ansvarar entreprenören ofta för tillstånd för trailer på allmän väg och kommunikation kring arbete vid elledning.

11 § tydliggör att entreprenören är skyldig att hålla sig uppdaterad om författningar och myndighetsföreskrifter – också om de förändras under avtalstiden.

Kapitel 2 Genomförande

Kapitlet reglerar entreprenadens utförande och förutsättningarna i det löpande arbetet.

1 § klarlägger att den typiska skogsentreprenaden är en utförandeentreprenad¹ enligt beställares projektering; traktdirektiv och andra anvisningar där entreprenören har ansvaret för entreprenadens fackmässiga utförande.

2 § berör traktdirektivet, det formella avropet av ett traktuppdrag. ABSE 09 väljer att inte definiera "god tid" i fix mängd dagar eftersom vad som är "god tid" beror så pass mycket på den enskilda situationen. Användningen av skrivelsen blir istället att om part (entreprenör) inte tycker att traktdirektiven överlämnas i god tid så får man pröva situationen mot skrivelsen i ABSE 09. En insatt tredje part får då typiskt avgöra om den aktuella tidsrymden verkligen är god tid (vilket det ska vara enligt avtalet) eller inte.

4 § är viktig. Ett bra avtal fördelar uppgifter och tillhörande ansvar mellan parterna till billigaste möjliga totalkostnad. Det syns i 4 §. Här vill parterna öppna för att parterna i vissa avseenden tillsammans kan lyfta över det typiska "entreprenadansvaret" från utförare till beställare – om samråd skett enligt skrivelsen i ABSE 09. Ser man som entreprenör att man t e x kommer att köra sönder marken mer än vad som kan anses vara normalt så är man skyldig att samråda med beställaren. Om entreprenören gjort detta kan entreprenören kräva ett besked av beställaren. Om beställaren väljer att låta entreprenören köra ändå tar beställaren också på sig ansvaret för typiska skador som kan uppstå. Rekommendationen till parterna är att dokumentera ett sådant besked skriftligt.

Kapitel 3 Organisation

1 § klarlägger att entreprenören alltid ska hålla sakkunnig arbetsledning för entreprenadens utförande. Denna bestämmelse inte minst betydelse för de säsongsbetonade entreprenaderna där mycket personal anställs snabbt och formeras i mindre, relativt självständiga arbetslag.

3 § I ABSE 09 3 kap § 3 står:

Om entreprenören samtidigt med en eller flera andra entreprenörer driver verksamhet på samma arbetsställe, skall denne samråda med övriga entreprenörer och gemensamt med dessa verka för att åstadkomma tillfredsställande skyddsförhållanden på arbetsstället, samt om så erfordras, medverka till träffandet av överenskommelser angående vem av entreprenörerna som skall ha ansvaret för samordningen av åtgärder till skydd mot ohälsa och olycksfall på det gemensamma arbetsstället.

¹ Utförandeentreprenad är en samlingsbeteckning på entreprenader där beställaren har projekteringsansvaret och entreprenören kontrakteras för att utföra ett arbete enligt mer eller mindre noggrant specificerade direktiv.

Ansvaret att **samråda** är uttryckt som huvudregel i ABSE 09 och speglar därmed den typiska entreprenadsituationen i skogsbruket.

På rörliga arbetsställen, som är det allra mest vanliga vid skogliga entreprenader, gäller därför inte kravet på samordningsansvar automatiskt.

Samråd: Samrådskravet i AML 3 kapitel § 7g. säger "De som samtidigt, eller i tidsmässig anslutning till varandra, bedriver verksamhet på ett gemensamt arbetsställe, ska samråda och gemensamt verka för att åstadkomma tillfredställande skyddsförhållanden." **Vilket betyder att :** På en arbetsplats har arbetsgivaren/arna skyldighet att säkerställa att alla som arbetar på driftstället samråder om vilka risker för olyckor som finns på arbetsplatsen. En bra rutin är att en arbetsgivare på driftstället utses som **samråds**ansvarig så att samråd sker och att rutiner för samråd finns dokumenterade och kommunicerade till alla verksamheter på arbetsplatsen.

Samordning: Varje arbetsgivare har ansvaret för sin personal, men arbetsmiljölagen föreskriver att den [det företag] som råder över ett **fast driftsställe** har ett samordningsansvar för arbetsmiljöfrågor. Det ansvaret kan överlåtas på annan som bedriver verksamhet på driftsstället.

Arbetsmiljöverket: "På bygg- och anläggningsarbetsplatser gäller sedan den 1 januari 2009 särskilda regler för samordningen, se nedan. På andra tillfälliga driftsställen finns inte någon regel om att någon ska ha samordningsansvar för det gemensamma arbetsstället, till exempel vid skogsavverkning. Ett sådant ansvar kan dock avtalas mellan de inblandade arbetsgivarna."

Det kan dock uppstå situationer där en arbetsplats kan betecknas som fast driftsställe. Virkes-/biobränsleterminal, plantutlämningsställe eller annan verksamhet som bedrivs på ett och samma ställe återkommande under tid, kan komma att betecknas som fasta driftsställen.

Fakta - för den som har ett samordningsansvar gäller följande:

Den som är ansvarig för samordningen av arbetsmiljöfrågor enligt 7 d § ska se till att

1. arbetet med att förebygga risker för ohälsa och olycksfall samordnas på det gemensamma arbetsstället,
2. arbete tidsplaneras på det sätt som behövs för att förebygga risker för ohälsa och olycksfall till följd av att olika verksamheter pågår på arbetsstället,
3. allmänna skyddsanordningar inrättas och underhålls och allmänna skyddsregler för arbetsstället utfärdas,
4. ansvaret för de speciella skyddsanordningar som kan behövas för ett visst eller vissa arbeten klargörs, och
5. personalutrymmen och sanitära anordningar inrättas på arbetsstället i behövlig omfattning. (Paragrafen ändrad genom SFS 2008:934)

Kapitel 4 Tider

1 § Det är inte säkert att det finns någon tidplan specificerad, men i de allra flesta fall anges i avtalet antingen en årsmängd ha eller plantor eller t e x årsmängd avverkade m³ub. Det är en grov form av tidsplan. Mer preciserat kan man tänka sig angivna månadsvisa avverkningsvolymmer eller t e x att "40 % av i kontraktet angiven årsareal röjning ska vara röjt innan sista juni". Paragrafen kopplar till kapitel 5 1 §, leveransgaranti.

2 § anger att entreprenaden i och med avslutat traktuppdrag avlämnas successivt och inte i en "klump" den dag då entreprenaden är avslutad. Se kommentar om begreppen traktuppdrag respektive entreprenad. Paragrafen kopplar till kapitel 5 9 § och 10 §. Därför är det viktigt att redovisa en tidpunkt för avlämnandet i egenuppföljningen.

Kapitel 5 Ansvar och avhjälpande

1 § beskriver en slags "straffkostnad" för entreprenören s.k. leveransgaranti. Vite som begrepp existerar inte i ABSE 09, leveransgaranti är motsvarande term. Alltså – man kan redan i kontraktet bestämma den ersättning (leveransgaranti) entreprenören ska betala om entreprenören inte utför en viss mängd (ha/plantor/m³fub) arbete kopplat till en viss tid (åriligen/annat se kommentar 1 § Tider ovan). Om parterna inte lagt in någon sådan leveransgaranti har beställare i stället rätt till ersättning för påvisad skada. Att redan i kontraktet avtala om leveransgaranti kan bespara båda parter en ofta tidsödande process för att enas om vad beställarens skada består i.

2 § beskriver att ersättningen enligt § 1 kan sänkas om avvikelsen beror av omständigheter som entreprenören inte råår över.

5 - 8 §§ talar om att entreprenör ansvarar för fel och brist i entreprenaden samt för ev. skada och följdskada p g a av felet eller bristen. Om entreprenören är vårdslös eller försumlig svarar han också för andra skador som han orsakar beställaren. Entreprenören har alltså ett huvudsakligt ansvar för skador som han orsakar beställaren. Dock har detta ansvar begränsats i andra delar i dokumentet, bl. a i pengar (9 §) och i tid (10 §).

8 § handlar om entreprenörens ansvar gentemot tredje man. Tredje man är alla som inte är part i avtalet. Tredje man kan alltså till exempel vara den markägare som sålt avverkningsrätten (och följaktligen har ett avtal med beställaren) där arbete utförs eller en helt utomstående grannfastighet till den fastighet där arbetet utförs. Man vill förlägga ansvaret på den part som kan påverka situationen. Entreprenören utför entreprenaden och kan direkt påverka den. Därför ansvarar entreprenören gentemot beställaren för skadeståndsskyldighet som beställaren har gentemot tredje man med anledning av entreprenaden.

9 § anger att den högsta ersättning som entreprenören i normalfallet kan vara skyldig att betala är 235 prisbasbelopp per skada. Det motsvarar ett belopp strax under 10 MSEK, som är ett vanligt ersättningstak i entreprenadförsäkringar 2009. Genom att knyta ersättningen till prisbasbeloppet kommer ersättningen att följa inflationen. Om taket i entreprenörens ansvarsförsäkring är högre än 235 prisbelopp är taket i försäkringen i stället det maximala skadestånd som entreprenören kan bli skyldig att betala per skada. Det står parterna fritt att höja beloppet genom en särskild bestämmelse i avtalet, vilket i vissa fall kan vara lämpligt vid entreprenader som avser stora värden. (Entreprenören rekommenderas i sådant fall att höja sin ansvarsförsäkring!)

10 § anger att ansvarstiden är kortad (jämfört med annan entreprenadpraxis) till två år. Parterna har konstaterat att eftersom det handlar om arbeten i växande skog passar den "normala" ansvarstiden om tio år inte skogsentreprenadernas karaktäristik. Om man kan påvisa grov vårdslöshet (mycket nära uppsåt) gäller dock de traditionella tio åren.

12 § förtydligar (den helt vedertagna principen) att kontrakterad entreprenör har fullt ansvar också för sina underentreprenörers arbete. Med andra ord bör entreprenören ha avtal med sina underentreprenörer och andra leverantörer där ansvaret för underentreprenören motsvarar det ansvar entreprenören har mot beställaren. Om exempelvis en planteringsentreprenör har en plantleverantör som levererar felaktiga plantor kan beställaren hålla kontrakterad entreprenör ansvarig för ett dåligt planteringsresultat. Det är därför önskvärt att entreprenören har ett avtal med sin plantleverantör, som gör det möjligt för entreprenören att inte bara reklamera de felaktiga plantorna också att få ersättning av leverantören för det dåliga planteringsresultatet som de felaktiga plantorna orsakat.

14 – 16 §§ handlar om entreprenörens rätt och skyldighet att avhjälpa fel och brister i entreprenaden. Grundregeln är att entreprenören ska ha både rättighet och skyldighet att ställa i ordning fel och brister i entreprenaden som entreprenören åstadkommit.

14 § säger just detta – men begränsar entreprenörens rättighet att åtgärda fel i och med bisatsen *”såvida inte beställaren finner det olämpligt”*. Ett exempel kan vara att en markägare (kanske en bra virkesleverantör) är mycket missnöjd med det arbete entreprenören utfört och inte vill tillåta entreprenören att komma tillbaka på marken. För att behålla en god relation med markägaren ifråga anses det rimligt att beställaren ha rätt att ta in en ny entreprenör för åtgärdandet. Beställaren måste om beställaren inte vill tillåta att entreprenören åtgärdar felet kunna redovisa *”beaktansvärda skäl”* gentemot entreprenören.

16 § redovisar att beställaren i fallet då entreprenör inte ska ha rätt att åtgärda entreprenadfel enligt § 14 har rätt att göra motsvarande prisavdrag – för att för motsvarande summa kunna ta in ny entreprenör eller för att täcka *”felkostnaden”*.

Kapitel 6 Ekonomi

2 § talar om att å-priserna är s k *”klädda”* priser, d v s de ska bära kostnader för overhead och andra indirekta produktionskostnader.

3 § är helt dispositiv (se förord) och det lämnas helt fritt för parterna att avtala om önskad betalnings- och faktureringsrutin. Men – om inget annat avtalats så gäller t e x att entreprenör inte kan fakturera förrän egenuppföljning enligt kapitel 3 § 8 redovisats.

Fakturering skall - om parterna inte avtalat om något annat - ske månadsvis, och enligt...

...**6 §** förfaller entreprenörs rätt att fakturera för ett traktuppdrag ett halvår efter det att man avetablerat på aktuell trakt, alltså efter det att entreprenaden avlämnats enligt kapitel 4 § 2. I kontraktet kan parterna förtydliga att detta inte gäller slutregleringsfaktureringen. I branschen är det dock underförstått.

Kapitel 7 Hävning och frånträde

Kapitlet anger de hävningsgrunder som finns, alltså vilken rätt part har att bryta avtalet i förtid innan kontraktstiden gått ut och utan att iaktta eventuell föreskriven uppsägningstid. Hävning handlar således om att part vill avsluta ett ingånget avtal under resans gång beroende på någon omständighet hos motparten. Ett exempel:

I 1 § punkt 1. står att man som beställare kan häva ett avtal om entreprenör i väsentligt hänseende inte fullgör sina skyldigheter enligt avtalet och rättelse inte sker utan dröjsmål

efter meddelande från beställares sida. Man kan alltså tänka sig att om entreprenören upprepade gånger – utan att samråda med beställare - orsakar omfattande markskador (vilket avtalet stipulerar att man inte ska) och allmänt uppträder icke fackmannamässigt så kan beställaren faktiskt häva ingånget avtal.

Hävning måste ske skriftligen.

Vissa av skogsbrukets avtal löper "tillsvidare" med en angiven uppsägningstid av avtalet. Att säga upp ett sådant tillsvidareavtal är ingen hävning utan ett helt kontraktsenligt sätt att avsluta avtalet.

5 § beskriver att part som häver ett avtal på en grund som är giltig enligt kapitel 7 har rätt till skadestånd om två prisbasbelopp (= 84 800 SEK år 2010) *utan* att påvisa exakt liden skada. Man har förstås rätt till högre ersättning om man anser att man lidit skada större än dessa två pbb, men då måste man påvisa skadans omfattning.

Kapitel 8 Tvist

Självklart skall alla oenigheter och tvister först och främst lösas genom förhandlingar mellan parterna, vilket också står först i kapitlet. Kapitlet beskriver sedan en "trapp-modell" för tvistelösning.

För tvister upp till 25 pbb skall förenklat skiljedomsförfarande användas, medan tvister över 25 pbb (=1 060 000 SEK år 2010) avgörs genom vanligt skiljedomsförfarande. För tvister upp till 12 pbb (= 508 000 SEK år 2010) kan dock respektive part välja att få tvisten avgjord i allmän domstol.

Allmän domstol sägs generellt vara billigare men tar längre tid. Försäkringar hjälper till med kostnader för tvisteförfarandet och i och med det så är det "lättare" för en liten aktör att ha råd att väcka talan. Tvister som avgörs i allmän domstol är offentliga. Allmänna domstolar är tingsrätt, hovrätt och Högsta domstolen. Skiljedom innebär vanligtvis att parterna själva utser en gemensam skiljeman eller en eller två skiljemän vardera som avgör tvisten. Skiljedom är ett dyrare förfarande eftersom parterna utöver ombudskostnader även betalar arvode till skiljenämnden. Processen går dock ofta snabbare och en skiljedom är inte offentlig.

